

1902 nov. 10

Sebess Dénes beszéde az erdélyi szászok gazdasági és politikai hanyatlásáról az 1903. évi felhatalmazási törvényjavaslat vitájában¹

Beszéde nemzetiségpolitikai része bevezetéseként éles bírálatot mond a kormány gazdasági politikájáról. Ez a gazdaságpolitika – megítélése szerint – a népet általános szociális nyomorba dönti és forradalmat készít elő.

Ily közgazdasági politika mellett, amely megsemmisíti a nemzet egész erejét, hogyan számítsunk arra, hogy tekintélyt, tiszteletet tudjunk gerjeszteni a magyar állameszme számára a nemzetiségek körében? (*Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Itt bátor leszek egy-két észrevételt tenni a szász kérdésre vonatkozólag, (*Halljuk! Halljuk!*) és azt hiszem, egészen új szempontból és talán nem mindenben egyezően azzal, ami ezekről a padokról elő lett adva. Engem az elfogultság vádja nem érhet, mert egészen tisztán székely kerületet képviselek, de úgy tapasztaltam, hogy a szász nemzetiségi kérdés mint ilyen tisztán és kizárólag közgazdasági kérdés; nem hasonlítható semmi tekintetben, semmi vonatkozásaiban a román nemzetiségi kérdéshez.

A románok nyíltan, bevallottan, határozottan területi elszakadásra, Magyarország területének megcsonkítására, tehát hazaárulásra törekszenek. A szászoknál az első kérdés közgazdasági érdekeik megóvása. Arra törekszenek: miképpen, mi módon lennének ezen érdekeik megóvandók, melyek századok óta mindig élvezték a magyar állam védő, bátorító, biztató erejét. (*Igaz! Úgy van a szélsőbaloldalon.*)

Ez a nép igen munkás, igen takarékos, igen szorgalmas, azt el kell ismerni minden ellenkező politikai pártnézetnek és pártállásnak is, és e nép ma kezd Erdélyből kivándorolni, ami hallatlan, mert századok óta sohasem történt meg, hogy a szászok kezdjék odahagyni tűzhelyeiket. Hiszen 1899-ben megpróbálták a románok szövetséget kötni a szászokkal a magyar érdekek kárára. A „Tribuná”-ban 1899-ben egy nyílt felhívás jelent meg a szászokhoz, mely felszólította őket, hogy a magyar zsarnokság ellen, a magyar atrocitások ellen szövetségre lépjenek, és közös erővel harcoljanak ezek ellen; és a válasz a nagyszabeni „Tagblatt”-ban, a hivatásos szász laphoz az volt, hogy igenis, erre a szövetségre kaphatók nem vagyunk, azt visszautasítjuk; mi számítunk arra, hogy a magyarokkal további barátságban, összeköttetésben, szövetségben képesek leszünk népünknek és közgazdaságunknak érdekeit megóvni. Ez tény, t. képviselőház. Hivatkozom Meltzl² Oszkára. Hét szász városban az utóbbi évtizedekben folytonosan csökkent a szász elem a román elem javára; 227 eredetileg szász községben pedig, ahol tehát kizárólag szászok laktak, ma már abszolút többségben van az oláhság. 13 ilyen községben relatív többségben van az oláhság, és egyetlen szász község sincs, ahol oláh elem nem lenne. Ellenben egyetlen szász község sincs, ahol még relatív többségben is lenne a magyarság. Világos, hogy a veszedelem a szászokat nem a magyarok részéről fenyegeti, hanem az oláhság részéről; igenis, az oláh tenger fenyegeti őket az elnyeléssel.

Thaly Kálmán: Virchow³ is megmondta nekik! Mégsem tanulnak!

Sebess Dénes: És én igenis egészen nyíltan és őszintén adok azon véleményemnek kifejezést, hogy sokkal nagyobb veszedelem az mi reánk nézve is, ha az oláh tenger elmossa a kis

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, VIII. 317—318. l.

² Meltzl Oszkár (1843 – ?) nagyszaberi jogkérdésügyi tanár, jogtörténész és erdélyi szász politikus. (*Az erdélyi szászok állása Magyarországon. Nagyszabon 1878.* – Ezzel a munkával vitatkozik Persz Adolf „A nemzetiségi kérdés államethikai megvilágításban” c. röpirata. *Die Zusammensetzung des ungarischen Reichstages.* Heilmannstadt 1880. stb.)

³ Virchow, Rudolf 1821 – 1902) német patológus, egy. tanár, kidolgozta a sejtkörtan elméletét.

szász szigetet, amely közgazdasági szempontból nekünk értékes elem, mert minékünk az oláh nép millióival kell majd szembeszállanunk. Természetes, hogy mi megkövetelhetjük azt, hogy a szász publicisztika tartózkodjék attól a veszedelmes és hazaáruló állásponttól, amelyet a legújabb időben elfoglalt, mert ilyen módon a kibékülés a nemzet és ezen nemzetiség között nem lehetséges. (*Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*)

C

1902 nov. 18

Tomasics Miklós beszéde a horvát kérdésről az 1903. évi felhatalmazási vitában¹

Felszólalása bevezető részében Tomasics Miklós unionista horvát képviselő, Khuen-Héderváry Károly horvát bán bizalmas híve, azzal a kérdéssel foglalkozik: a horvát képviselőket megvádolták, hogy nem szólnak fel a képviselőházban vagy legalábbis igen ritkán hallatják szavukat a magyar országgyűlésen.

... Mielőtt ezeket a vádakat analizálni fogom, szabad legyen csak egyre reflektálnom. Az igen t. képviselő úr, ki ezt a súlyos vádat felhozta, ezeket mondotta: „Ott — ti. Horvátországban — nagy horvátországi álmoktól rajonganak, horvát állampolgársági eszméket állítanak fel, a bánhoz közel álló lapok már úgy írnak, hogy itt van a teljes elszakadás ideje, izgatnak, hogy a horvát nép értse meg azt a néma szöveget, amelyet Jellasics szobrának kinyújtott kardja mond: Előre, Magyarország ellen!” Hát ez igazán súlyos vád, hogy a bán egy lapjában ilyesmi bennfoglaltathatnék. Ezt mindenesetre vissza kell utasítanom, és sajnálom, de az igen t. képviselő úr rágalomnak esett áldozatul, mert aki neki ezeket mondotta, rágalmakat mondott. Hogyha valakiről, akkor mindenesetre a jelenlegi horvát bánról² áll az, hogy: id, quod contra bonos mores sit, nec facere illum posse credendum est. Hanem sajnós, hogy egy magyar államférfi ellen egy magyar képviselő a magyar képviselőházban, itt a parlamentben, ily vádat egyáltalában emelhet. (*Mozgás a szélsőbaloldalon.*)

Barta Ödön: Már tegnap hallottuk, hogy [a] horvát bán felküldte a maga védőjét!...

Jellasics emléke, politikai szereplése a múlté. Ezért nem lehet a mai horvátoknak szemrehányást tenni.

T. képviselőház! Most áttérek a vádnak lényegére, hogy igaz-e az, hogy a horvát képviselők nem teljesítik kötelességeiket? Hogy erre a kérdésre világos feleletet adhassak, elsősorban szükséges, hogy ismerjük ezt a kötelességet, hogy miben áll és állhat a horvát képviselőknek a kötelessége?

E tekintetben azokkal az igen t. képviselő urakkal, akik a horvát képviselők működését kifogásolták, egyetértek, és ennek folytán a horvát képviselőknek két fontos kötelessége volna: elsősorban az állami közösség kapcsából folyó politikai összetartozást védeni és szilárdítani; másodsorban a horvát nemzetnek a kiegyezés által elismert jogainak megvédése és azok érvényben tartásának követelése. (*Helyeslés jobbfelől.*)

Ami az első pontot illeti, ti. az állami közösségből folyó politikai összetartozásnak a megvédését és szilárdítását, itt az a kérdés merül fel, hogy hol kell ezt tenni és mikor? Én úgy hiszem, hogy ott, ahol ezek az érdekek veszélyeztetve lehetnek. Azt hiszem, hogy senki e házban nem lehet abban a véleményben, hogy ezek az érdekek, ez az összetartozás itt, a magyar parlamentben védelemre szorulna; ott pedig, lent az országban és az országgyűlésen, hogyha ilyen államellenes áramlatok mutatkoznak — aki olvassa az újságokat, az látni fogja, hogy történik-e ott ilyen vagy nem — a nemzeti párt mindig erélyesen szembeszállt velük. (*Helyeslés és éljenzés.*)

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, VIII. 461—464. l.

² É.: gr. Khuen-Héderváry Károly, 1883-tól.